

מראי מקומות - קידושין ע"ה

לפסול לה, נעשית זונה (ומשו"ה אסורה לכהנים). אבל תוס' שם כ' דא"א לפרש כן, שהרי אין זונה אלא מביאת חייבי כריתות, ולא מחייבי לאוויין. וע' בבית יוסף (אה"ע ו', ח' ט') שהביא שגם הרמב"ם והראב"ד (אי"ב י"ח, א') נח' בזה, דהרמב"ם ס"ל כרש"י, דאיסור זונה אי' גם בכל נבעלה לפסול לה, ואילו הרמב"ם ס"ל דאינה נאסרת בזונה אלא בחיי"כ, וכ' המגיד משנה דמקור לדברי הרמב"ם הוא מסוגיין, דמבואר דגם בחיי"ל איכא פסול כהונה. וע' בב"ח שם (ז'), שכ' ליישב דודאי גם הראב"ד מודה שיש איסור לכהונה כל שנבעלת לפסול לה, אלא דמ"מ לית בזה לאו דזונה, וא"כ לא יהי' כהן שבא עליה לוקה עליה משום איסור זונה.

(ד) **אלמנת עיסה... ספק ספיקא - פרש"י, דבעלה** הוי ספק חלל, וכיון שהיא באה מכוחו, ממילא הויא ספק ספיקא. וודאי דבר זה תמוה, הרי רק ספק א' הוא, ואיך קוראים לזה ספק ספיקא, וכן הק' התוס' הרא"ש. וכ' הפני יהושע, דודאי אי"ז ס"ס ממש, אלא דומה לס"ס, דכיון דבעלה (הספק חלל) יש לו חזקת היתר [ולכאו' כוונתו דכיון דאמו יש לה חזקת היתר, נחשב שיש לו חזקת היתר, שהרי בעצמו באמת אין לו חזקת היתר], וגם לאלמנתו יש חזקת היתר דידה, הוי ב' חזקות, ודומה לב' ספיקות. עוד פרש"י בכתובות (יד). בשם ר' יוסף טוב עלם דמיירי בס"ס ממש, דהי' ספק גירושין, והי' בן זה ספק אם הי' בן ט' מהראשון או בן ז' מהאחרון, ואם בן ט' מהראשון הוא, אפי' אם מגורשת היא, מ"מ הוא הי' נולד מהראשון, ולכן אינו חלל. ובתוס' שם פי' דמיירי שהי' ספק חלל שהי' נטמע במשפחה, ובכל א' מבני המשפחה יש ספק דאולי הוא אותו ספק או לא, וזהו הס"ס.

(ה) **למעוטי אלמנת עיסה שפסולה לכהונה -** דהיינו, דבא רשב"ג לומר דכיון דאי את נושא בתו, אי אתה נושא אלמנתו. ויש לעי', למה פשוט יותר דבתו אסורה מלומר דאלמנתו אסורה, הרי אם יש ס"ס כלפי האם, לכאו' יש ס"ס ג"כ כלפי הבת. וכ' הפני יהושע, דמכאן

(א) **לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פסול - כ' הריטב"א בשם הראב"ד דאין הכוונה לומר שאין זרעו פסול כלל אפי' לכהונה, דריש לקיש ס"ל דמצרי שני בבת ישראל בתו פסולה לכהונה. אלא ביאור הגמ' הוא, שאין זרעו פסול כמוהו, דאיהו פסול אפי' לקהל ישראל, ובתו אינה פסולה אלא לכהונה בלבד. וא"כ, כשאמר ר' יוסי דכל שאין זרעו פסול אינו פוסל אשתו בביאתו, היינו דכל היכא שאין זרעו פסול כמוהו, אינו פוסל אשתו בביאתו. אולם ע' במה שהק' הריטב"א על הראב"ד מסוגיין, וכ' דמוכרחין לומר דסוגיין אתי אליבא דר' יוחנן דפליג על ר"ל שם, וס"ל דבתו של מצרי שני מותרת אפי' לכהונה, וא"כ "אין זרעו פסול" היינו כפשוטו.**

(ב) **אף כל שביאתו בעבירה פוסל - יש לע', אם כל המקור לפסול אלמנתו הוא משום דדומה לכ"ג שביאתו בעבירה, א"כ מהו בביאת חלל בישראלית, הרי אין ביאתו בעבירה, וא"כ איך נלמד מכה"ג באלמנה לפסול זרעו (להשי' דפסולים). וכ' המהרש"א דיש ב' מקורות לפסול זרע, וסוגיין מיירי בפסולים שלמדים מקרא דכי תהי' לאיש זר, והגמ' ביאר שלא תהי' קשה מכ"ג לאלמנה (כמש"כ תוס'), אבל הא דחלל בישראלית נלמד מהא דכתי' ולא יחלל זרעו, וכמו שמבואר ביבמות (סח.). וא"כ אי"צ כלל להיות ביאתו בעבירה כדי לפסול זרעו. כ' הרמב"ם (אי"ב י"ח, א') דישראלית שנבעלת לחלל נעשית זונה, ותמה עליו הר"ן כאן (לא. בדפיו), הא אין ביאתו עבירה, ואיך נעשית זונה בזה, והניח בקו'. וע' בתוס' לעיל (סז. ד"ה והרי) דנקט דחלל שבא על ישראלית עושה אותה חללה. וע' בחי' הגר"ח על הרמב"ם (אי"ב י"ז, ד"ה והנה בפ"ח) שכ' דס"ל להרמב"ם דדין חללה הוא בא דוקא ע"י ביאת איסור כהונה, אבל איסור זונה אינה כן, אלא שבא ע"י פגימה, ולא דוקא באופן ביאת איסור.**

(ג) **אף כל שביאתו בעבירה פוסל - כ' רש"י ביבמות (סא. ד"ה ושנבעלה) דכל שנבעלה**

וקיי"ל דעכו"ם הבא על בת ישראל (אפי' אשת איש) הולד כשר. וכ' דצ"ל דמיירי בעיר דלא שכיחי בה עכו"ם, או שיש לישראל שכונה לבדה, וקיי"ל דאזלי' בתר רוב שכונה.

(ז) **לא צריכא דתפס-** פי' הריטב"א, דלא מהני תפיסתו כיון דלא הוי תפיסת ברי, דגם הבן אינו יודע. אבל לכאור' זה א"ש רק אם קיי"ל דתקפו כהן מוציאין אותו מידו, אבל לפי שי' הרמב"ם ודעימי' דקיי"ל דתקפו כהן אין מוציאין מידו, אפי' בלא תפיסת ברי, א"כ למה לא מהני תפיסתו כאן. וע' בחזו"א (אה"ע מ"ח, ח') דכ' דאפשר דכאן אינו נחשב דררא דממונא גמורה, ולכן תפיסתו לא מהני.

(ח) **תניא, וכן ר"א אומר כותי לא ישא כותית-** העיר השלנל"מ, הרי כבר תנן במתני' דספקן בספקן אסור, ותנן דכותים הם ספקות, וא"כ מה הוסיף בברייתא דהגמ' הביא דוקא הברייתא לפרש דיני כותי בכותית. ותי' דשמא משום דספק צריך תלמודא טפי, ובברייתא תני לי' באפי נפשי', והשתא בעינן למשקל ולמטרא אכותי בכותית לחודי', להכי תני הכא בברייתא זו, וע"ש עוד מש"כ בזה. וע' גם בתוס', שהק' על מה ששאל הגמ' מ"ט דר"א, הא אי' מפורש במתני' דספקן בספקן אסור, ותי' דקו' הגמ' הוא דאפי' אם א' ממזר, מ"מ גר הוא ומותר בממזרת, ולא דמי לשאר ספיקות דמתני', ולדבריו ג"כ א"ש למה הביא ברייתא זו (ולא קאי אמתני').

(ט) **אמר ר' יוסף עשאוהו כגר לאחר עשרה דורות, וכו'-** ביאר השלנל"מ השו"ט של הגמ' (ע"פ רש"י), דתירוץ של ר' יוסף הוא יישוב להא דכותי אינו יכול לישא שתוקית ואסופית, שהוא נראה כישראל, וקו' אביי הוא דאי"ז יישוב על כותי וכותית, דאם האיש נראה כישראל, גם היא נראית כישראלית, וכו'.

(י) **ור' ישמעאל ס"ל כר"ע דאמר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר-** ע' בקובץ הערות (ל"ה, א'), דביאר המח' אם אמרי' דעכו"ם הבא על בת ישראל הולד ממזר או לא, ע"פ מש"כ לחקור שם בהא דאמרי' דכל מקום שאין קידושין תופסין הולד ממזר.

הכריח רש"י לפרש כדרכו, דס"ס זו אינו ס"ס רגיל, אלא שיש כאן ב' חזקות. וא"כ, כל זה שייך רק כלפי האלמנה, אבל אצל הבת יש רק חזקה א', ולכן שפיר יש להחמיר אצל הבת (אולם ע' ברעק"א בכתובות שם דהק', הא חזקת האם מהני לבת, וא"כ למה אין להבת חזקה. וכ' לחדש, דכיון דהאב לפנינו, ומחזיקין אותו לספק חלל, בזה לא שייך לומר דהבת תגרור בתר אמה, דהא יש לגררה ג"כ לאביה שהוא ספק חלל, וממילא גם היא בספק). אבל לפי תוס' צ"ע, והביא הפנ"י מש"כ תוס' בכתובות (יד. ד"ה אלמנת), דהחמירו אצל הבת אף שיש לה ס"ס, משום דמעלה עשו ביוחסין, אבל אצל האלמנה לא עשו מעלה ביוחסין כיון שיש לה חזקת היתר דעצמה. אלא דהק' ע"ז הפנ"י, דא"כ העיקר חסר כאן מן הספר, דעיקר החילוק בין בת לאלמנה הוא משום החזקה, ולא משום הס"ס, דהס"ס שייך אצל הבת כמו אצל האם. [נאולי"ל דלכך רש"י כאן לא הביא הפשט דר' יוסף טוב עלם שהביא בכתובות, משום דלדבריו ק' לחלק בין בת לאלמנה, וכע"ז אי' בהערות להגרי"ש.]

(ו) **ורב אמר הולד ממזר- פרש"י,** דהולד ממזר ודאי משום דאמרי' מרובא דעלמא הוא, והכל פסולין אצלה. והק' הפני יהושע, אם הסברא הוא משום דרוב פסולין אצלה, א"כ מה הק' מרב אדרב, הרי גם ר"א מודה דודאן בודאן מותר, וכיון דרוב פסולין אצלה, הו"ל כודאי. אע"כ צ"ל דבאמת לא אזלי' בתר רוב, דאף רוב פסולין אצלה, אין זה נחשב אלא כספק השקול (ובזה כ' לפרש שי' הרמב"ם דספק דאורייתא לקולא מן התורה, והחידוש דספק ממזר הוא דאף אם מחמת רוב היינו אומר דפסול, מ"מ חידש התורה דסכ"ס ספק הוא, ולכן לא הוי ודאי ממזר, ומותר), ואם מותרת היא, ע"כ הוא משום דספקן בודאן מותר [אלא דלפ"ז עדיין אינו מיושב למה כ' רש"י שהי' רוב פסולין אצלה, וצ"ע]. עוד פי' דכוונת רש"י הוא, דהי' שייך לומר סברא כאן למתלי בארוס, ולומר דאינו ספק ממזר וודאי אסור בממזרת, וע"ז כ' רש"י, דכיון דרוב פסולין אצלה, ממילא הוי כספק השקול, ומה דמותר לממזרת הוא משום דספקן בודאן מותר, וסותר להא דפסק כר"א. עוד הק' הפנ"י, למה באמת הוי רוב פסולין אצלה, נהי דארוסה היא, אבל רוב העולם הם עכו"ם,

בדבר, האם הביאור הוא שיש ג' ביאורים בהא דר"א אוסר כותי אכותית, דר"י ס"ל שהוא משום חשש שמא ישראל נושא נכרית (ומה דכהנים פסולים היו אין שייך להאיסור, אלא לכאור' צ"ל דמעשה שהי' כך הי'), ור"ע ס"ל שיש חשש ממזרות, משום דעכו"ם הבא על בת ישראל הולד ממזר, ור"א ס"ל ג"כ דהחשש הוא חשש ממזרות, ומשום דאין בקיאי' במצוות. עוד פי' בשם אחרים (והוא שי' הרמב"ן), שיש ג' ביאורים בהפסול כותי לישראל בכלל, אולם אולי באמת ס"ל לר' ישמעאל ור"ע דכותי מותר בכותית, דגר מותר בממזרת, ומביאי' רק דהי"א הוא כר"א דספיקן בספיקן אסור.

(ג) **כהנים פסולין היו- כ' התוס' רי"ד, פי',** ממזרין, דאי כהנים חללים, מה בכך אם יתחתנו כותי עם כותית, אלא ודאי ממזרים היו, וכ"א הוא ספק ממזר" (ודלא כדברי הריטב"א הנ"ל, דביאר דהחשש איסור הוא ישראל בנכרית).

דחקר, האם הביאור הוא, דכל מקום שאין קידושין תופסין, זהו גילוי על איסור ערוה זו שהוא חמור כ"כ דעושה ממזר, דהיינו, דהאי-תפיסת קידושין סימן הוא, או דלמא, הא גופא, מה שאין הקידושין תופסין, זהו סיבה שהולד יהי' ממזר. וא"כ, אם אמרי' דסימן בעלמא הוא על חומר האיסור, א"כ י"ל דאין שייך לומר כן בעכו"ם, דהתם מה שאין הקידושין תופסין אינו מחמת חומר האיסור, אלא מחמת דאין קידושין שייך אצל עכו"ם, וא"כ י"ל דהולד כשר. משא"כ אם אמרי' דסיבה הוא, א"כ לא אכפ"ל למה אין הקידושין תופסין, מ"מ כיון דאין הקידושין תופסין, ממילא הולד ממזר. [אולם לכאור' מרש"י כאן משמע דלא כביאור זו, שהרי כ' דמה דר"ע ס"ל דעכו"ם הבא על בת ישראל הולד ממזר, היינו משום דחייבי לאווין הן, וק', הרי כ"ע מודו דאין קידושין תופסין בעכו"ם ועבד, אלא משמע דמה שעושה הממזרות אינה האי-תפיסת קידושין, אלא חומר האיסור, ור"ע ס"ל דחומר של חייבין לאווין סגי לזה. אבל בתוס' שפיר יש לבאר כן, דכ' דמה דאמרי' דר"ע ס"ל דעכו"ם הבא על בת ישראל הולד ממזר, היינו משום דאין קידושין תופסין. אולם דברי תוס' קשים, מה ענין זה לר"ע, הלא כ"ע מודו דאין קידושין תופסין בעכו"ם, ומנין להגמ' מח' חדשה, דר"ע ס"ל גם דמה דאין קידושין תופסין, זהו הסבה לדין ממזר, וצ"ע.]

(יא) **ור"י ס"ל כר"ע דאמר עכו"ם וכו' הולד ממזר- פרש"י,** דכותי לא ישא כותית, דכ"א מהם ספק ממזר הוא, דאולי בא מישראל וכותית או איפכא, והיא באה מכותי וכותית מעולם. ותמה תוס', הרי אם לא ס"ל כר"ע הי' ק' טפי, דהא כר"ע החשש הוא שמא הממזר ישא העובדת כוכבים או איפכא, אבל אי לא ס"ל כר"ע, א"כ החשש הוא שמא ישא כשר את העכו"ם, וא"כ למה צריך להא דר"ע. וע' מש"כ תוס' ליישב, וע' במהרש"א באריכות. ובריטב"א פי', דהנכון הוא דהחשש בהסוגיא אינו משום ספק גוי בישראל, אלא ספק ממזרות. והביאור הוא, דבלא ר"ע, הי' עכ"פ שייך עצה, דאם באו ב' כותים לפנינו להנשא, אפשר לגייר שניהם מספק, ותו לא יהי' חשש, דעכשיו ממ"נ שניהם ישראלים כשרים. אבל לפי ר"ע, שייך לומר דא' מהם ממזר, וא"כ לא מהני לגייר השני, דנמצא גר נושא ממזרת, וס"ל לר"א כר' יהודה דגר אסור לישא ממזרת (וכמש"כ הריטב"א לעיל שם), וא"כ יצא דאין עצה לכותי לישא כותית.

(יב) **שלש מחלוקות בדבר- ע' בריטב"א** שהביא ב' דעות בביאור הא דשלש מחלוקות יש